

"Mənim var-dövlətim ifalarım və bəstələdiyim mahnılardır"

Vədələşdiyimiz kimi, illərlə çalışdığı Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Musiqi sənəti fakültəsinin Xalq çalğı alətləri kafedrasında - onun iş otağında görüşürük. Köhnə tanışlar kimi hal-əhval tutduqdan sonra masanın üzərindəki tara baxdığımı görüb "Etiraz etmirəm, söhbətə tarı "dilləndirməklə" başlayaq deyirsən, elə də olsun!" dedi.

O, tarı sinəsinə sıxıb sehirli mizrabı simlərə toxundurdu. Barmaqlar pərdələrin üstü ilə gözdikcə sanki tar dilə gəlib nalə çəkirdi. Mənə elə gəlirdi ki, "danışan" simlər yox, onun ürəyidir. "Bayatı Şur" muğamını ifa edirdi. Başını tarının üstünə qoyub, gözlərini yumub öz aləminə qapılmışdı. İlahi, bu nə ifa, bu nə səsdir belə? Elə bil tar da sahibinin sinəsindən od alıb cuşa gəlmişdi. İlahi, bu, tar səsi deyil, xalqın minillik ruhunun mədəniyyətinin səsidir. O, muğam yox, sevgi nəğməsi, Vətən nəğməsi çalırdı. Ana laylası qədər doğma, əziz səse bənzəyirdi bu səs...

Kim nə deyir desin, kim nə düşünür düşünsün, tar Azərbaycan xalqının ruhundan yaranmış musiqi alətidir. Azərbaycanda adlı-sanlı məşhur tar ifaçıları çox olub - Mirzə Sadiq (Sadıqcan), Mirzə Mansur Mansurov, Məşədi Zeynal Haqverdiyev, Məşədi Cəmil Əmirov, sonralar Məmmədخان Bakıxanov, Sərvər İbrahimov, Bəhram Mansurov, Həbib Bayramov, Əhsən Dadaşov...

Bu gün də bu sənətin layiqli davamçılarından sayı heç də az deyil. Onlardan biri də 25 may 1950-ci ildə Bakı şəhərində doğulan Zamiq Balarza oğlu Əliyevdir.

Ustad sənətkar söhbətə Nizami Gəncəvidən iqtibas gətirməklə başlayır: "Kamil bir palançı olsa da insan, yaxşıdır yarımçıq papaqçılıqdan". İnsan görək sənətinin vurğunu olsun, sənətini sevsin. Bütün sənətlərdə bu belədir. O cümlədən musiqidə də... Əgər qəlbən musiqiyə bağlanırsansa, ondan əl çəkməyəcəksən. Mənə gənc olanda desəydilər ki, sən dünyanı gözəcəksən, 50-dən çox ölkədə musiqi mədəniyyətimizi təmsil edəcəksən, Xalq artisti olacaqsan, professor kimi ali məktəbdə dərs deyəcəksən, festivalların qalibi, Prezident təqaüdcüsü olacaqsan, inanmadım. Deyərdim, bu, çox gözəl yuxudur. Yaxşı yuxudur. Kaş doğru olaydı..."

Xəyalı onu uşaqlığına, yeniyetməlik illərinə qaytarır. Xatirə dəftərinin vərəqlərini çevirmiş kimi ehtiyatla keçmişini xatırlayır:

- Atam sürücü işləyirdi. Mənim tarzən olmağımı heç istəmirdi. Deyirdi, tar çalmaqla ailə saxlamaq, ev-əşik sahibi olmaq mümkün deyil. "Sovetski"də - Nərimanov heykəlinin yaxınlığında "40 pilləkən" deyilən məhəllədə yaşayırdıq. "Baksovet"lə üzbəüz 132 nömrəli məktəbdə oxumuşam. O dövrdə bədii özfəaliyyət dərnəkləri, məktəbimizin yanında Yuri Qaqarin adına Pionerlər Evi var idi. Onlar məktəbləri gözər, istedadlı uşaqları seçib incəsənətin müxtəlif sahələrinə cəlb edərdilər. Mənim də saqqızımı oğurladılar. O zaman 10 yaşındaydım...

Sənətdəki uğurlarından söz salan tarzən ilk uğurundan söz açanda gözləri dolur. Sanki o anların sevincini yenidən yaşayır. İlk qızıl medal aldığı günü belə xatırlayır: "O zaman "Cücələrəm" ansamblı məşhur idi. Biz birlikdə ongünlüklərdə, Moskvada, Moldaviyada, "Artek"də dekadalarda iştirak etmişik. 1965-ci ildə 15 yaşım var idi. "Artek" pioner düşərgəsində konsertimiz var idi. Bizə demişdilər ki, İran şahı Rza Pəhləvi və həyat yoldaş Fərəh xanım da orada olacaq. "Bayatı Şiraz" muğamını solo ifa etdim. Tarın ifasını

çox bəyəndilər. Bu ifama görə qızıl medalla təltif olundum".

Ömrünün 75 ilini yola salmağa hazırlaşan sənətkar sanki özü də bir həyat məktəbidir. Danışdıqca dinləmək istəyirsən. Bəlkə də ömür boyu musiqi ifa etdiyindən səsi də ahəngdar, həlim bir musiqiyə bənzəyir. "İnsan ona olan yaxşılıqları unutmamalıdır. Bir zamanlar kimlərsə sənin qolundan tutub, yol göstərib yaxşılıq edibsə, "bu, belə də olmalı idi" deyib düşünməyəsən. Sənin də imkanın, yaşın o həddə çatanda görək sən də kiməsə arxa durmağı bacarasan. Çox xoşbəxtəm ki, qarşıma həmişə yaxşı adamlar çıxıb. İncəsənət Universitetində üçüncü kursda oxuyurdum. Orada da görkəmli sənətkarlar var idi. Şərqdə ilk opera yazan bəstəkar xanım Şəfiqə Axundova, "Dan ulduzu" instrumental ansamblının bədii rəhbəri Gülarə xanım Əliyeva... Xanəndəliklə isə Qulu Əsgərov məşğul idi. Üçüncü kursda oxuyanda dedilər ki, filarmoniyada baxış var, səni də ora çağırıblar. Mən o zaman bəzən kollektivlərdə olurdum deyə, görünür, diqqəti cəlb etdiyimə görə məni də dəvət etmişdilər. Dəvət olunan on nəfər tarzəndən bir, ya iki tarzən seçdilər. Sınaqdan keçəndən sonra Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Ağası Məşədibəyov mənə yaxınlaşaraq "Sən bizim məşqlərə gələ bilərsən?", - deyə soruşdu. O gündən dərslərimi bitirən kimi gedirdim məşqlərə. Çox həvəslı idim. 1970-ci ildə filarmoniyada tarzən kimi işə qəbul edildim. Xoşbəxt sənət adamıyam ki, həmin dövrdə o böyük sənətkarları gördüm, onlarla ünsiyyətdə olub rayonlara qastrol səfərlərinə çıxdım. Filarmoniyaya işə götürüləndə tarım yox idi. Atama dedim ki, filarmoniyada işə qəbul olmuşam, amma tarım yoxdur. "Əgər işə qəbul ediblərsə, səndə bir şey hiss ediblər" dedi. Tar almağa pulum olmadığı üçün atama dedim ki, pul versin. Soruşdu ki, tar var? Xoşuma gələn bir tar var idi, onu çox baha - 400 manata verirdilər. Dedim, bir tar var, amma bahadır. Atam cavabında "Yaxşı tar olsun, baha olması səni rahat etməsin". Nə isə, o tarı aldım. Ömür boyu bir tarım oldu. Bütün dünyanı o tarla gözdüm. O, məni dünyaya tanıtdı, mən də onu..."

Zamiq Əliyev inancılı insandır. Qismətə, taleyə çox inanır. Deyir ki, çalışqanlıqla yanaşı, görək insanda bəxt də ola. Allah zəhməti sevən Allahdır. Xalq artisti fikirlərini belə davam etdirdi:

- Taleyim belə gətirdi ki, 3-cü kursda oxuyanda mərhum sənətkarımız Gülarə xanım məni "Dan ulduzu" instrumental ansamblına dəvət etdi. Ansamblıda xalq çalğı alətlərindən bir tar, bir də ud var idi. Belə bir ansamblıda tək tar ifaçısı olaraq çalışmaq mənim üçün çox böyük şərəf idi. Bir gün Gülarə xanım çağırıb mənə dedi ki, oxuyan solistimiz gəlməyib, sən get radio studiyasında bir lent yazdıracaqsan. Tarımı götürüb getdim. Mənə bir blantrant verdilər. Emin Sabitoğlunun "Bu gecə" mahnısını qorxa-qorxa ifa etdim. Həmin musiqi fondı saxlanı-

lır. İndi də səslənəndə Gülarə xanıma rəhmət oxuyuram ki, o zaman məni məcbur etməsəydi, indi bunlar olmazdı. Sonra tale belə qismət etdi ki, mən dünyaşöhrətli müğənni Zeynəb xanımla işləməli oldum. O zaman biz ara-sıra rayonlara kiçik heyətlə konsertlərə gedirdik. Mən Ağası Məşədibəyovun rəhbərlik etdiyi kollektivdə dövlət tədbirlərində Zeynəb xanımı müşayiət etmişdim. Bir gün Zeynəb xanıma dedim ki, siz böyük sənətkarsınız, niyə sizin özünüzdən ayrıca bir kollektiviniz olmasın? Dedi ki, istərdim olsun. Ancaq necə? Dedim, siz kömək edin, mən onu yaradım. Cavabında: mən istərdim Vəli Qədimov, Aftandil İsmailov olsun, bacararsan? Düzdür, onlar məndən yaşda da, sənətdə də böyük sənətkar kimi özlərini sübut etmişdilər. Mən gənc idim. Sənətdə yeni-yeni addımlarımı atırdım. Dedim, bacararam. İlk məşqlərimiz 1979-cu ilin sonlarında Yeni il ərəfəsi, Bəstəkarlar İttifaqının binasında oldu. 1980-ci ilin Yeni il axşamı gecə saat 12 radələrində həmin heyətlə Azərbaycan televiziyasında çıxış etdik. Bu çıxışımız xalq üçün sürpriz oldu. Üstündən üç-dörd ay keçmiş, 1980-ci ildə Daşkənddə musiqi ongünlüyü oldu. Biz də Zeynəb xanımın iştirakı ilə kollektiv olaraq ilk dəfə orada çıxış et-

adına Mədəniyyət Mərkəzində gənc ifaçılarla işləyirdim. Simarə mənə yaxınlaşdı ki, məşqlərə sizin yanınıza gələ bilərəm? Dedim ki, gəl. Beləliklə, bizim Simarə xanımla birgə işimiz başladı. Mən onu böyük səhnəyə hazırladım. Nə mənada? Muğamı onsuz da ustadından öyrənirdi. Mən ona bəstəkar mahnılarını, təsnifləri, xalq mahnılarını, zərb muğamlarımızı müşayiətlə oxumağı öyrətdim. Əmin olandan sonra bu adam böyük səhnədə istədiyimiz nəticəni əldə edə biləcək, Polad müəllimdən xahiş etdim ki, bu gənc xanım ifaçı Ulu Öndərin iştirak etdiyi dövlət tədbirində oxusun. O zaman Ulu Öndərin qarşısında sınaqdan çıxmamış 18 yaşlı bir xanımın ifasına şərait yaratmaq böyük risk tələb edirdi. Amma mən arxayın idim ki, Simarə bunu bacarar. Bir qədər vaxt keçdi. Dövlət tədbiri var idi. Polad müəllim bizim ifamızı iki dəqiqə dinləyib dedi ki, axşam saat 5-də burada olun. Simarəyə dedim ki, axşam geyimin çox səliqəli olsun. Səhnəyə kəlağayda çıxacaqsan. Belə də oldu. Bu çıxışımız Ulu Öndərin xoşuna gəldi. Polad müəllimə demişdi ki, səhər xarici səfərə gedirəm. Bu üç nəfəri də hazırlayın, mənimlə gedəcəklər. Bundan sonra Ulu Öndər özü ilə bizi bir neçə dəfə xarici ölkəyə apardı".

Azərbaycan xalq musiqisinin uğurundan danışan tarzən deyir: "Qürurluyam ki, belə bir uğura imza atan ilk adamlardan biri də mənəm. Bir gün Mədəniyyət Nazirliyindən mənə zəng vurub dedilər ki, Səmərqənddə 46 ölkənin iştirakı ilə "Şərq tərənləri" adlı ilk beynəlxalq festival keçirilir, ora gedəcəksiniz. Yay ayları idi. Səmərqənd çox isti olur. Getmək istəmədim. Polad müəllim dedi ki, mütləq siz gedəcəksiniz. Dedim, onda bir şərtlə gedərəm ki, yetirməm Simarə İmanova da bizimlə getsin. Ora başqa adamı göndərmək istəyirdilər. İsrar etdiyimi, ciddi olduğumu görüb razılaşıdılar. Səmərqənddə 46 ölkədən gəlmiş böyük musiqi kollektivləri təmsil olunurdu. Azərbaycanı üç nəfər - Ədalət Vəzirov, Simarə İmanova və mən təmsil edirdik. Çox gözəl çıxış edib "Qran-pri" mükafatını aldım. Orada dünyanın 10 ölkəsindən gəlmiş münsiflər heyəti bizi seçmişdi. Sonra münsiflər heyəti bizi öz ölkələrinə dəvət etdilər. Azərbaycana qayıdan kimi Heydər Əliyev üçümüzü də qəbul edib fəxri adlarla mükafatlandırdı. Bu da bizə böyük yaradıcılıq stimulu verdi".

Dövlət tədbirlərində iştirakından danışan professor Zamiq Əliyev deyir: "Uzun illər dövlət tədbirlərinin iştirakçısı olduğumdan niyə mən səhnəarxası görüşlər" adlı bir kitab yazmayım? deyə düşündüm. Ulu Öndər dövlət tədbirlərində iştirak edəndən sonra nə qədər yorğun olsa da, sənət adamları ilə görüşüb onlara tövsiyə, xeyir-dua verməsinin şahidi olmuşam. Fikrimi Mədəniyyət Nazirliyinə bildirdim. İdeyam bəyənilədi. Ulu Öndərin 90 illiyində bu kitab çapdan çıxdı. Sonra mən fikirləşdim ki, həmin kitab niyə üç dildə - Azərbaycan, rus və ingilis dillərində olmasın? Belə də etdim. Kitabı üç dildə nəşr etdirdim. İstəyirdim ki, bütün dünya Ulu Öndərin sənətə və sənətkara olan münasibətini bilsin".

Ömrünün 75 ilini yola salan ustad sənətkar deyir: "Sənət adamının ən böyük qazancı ondadır ki, özündən sonra elə bir var-dövlət qoysun ki, ona ölməzlik qazandırсын. Mənim var-dövlətim ifalarım və bəstələdiyim mahnılardır. Hər dəfə tarı sinəmə sıxanda deyirəm: "Oxu tar, oxu tar, səni kim unudar".

*Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"*